

4. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПІДХІД ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ У 7 КЛАСІ ЗЗСО

Жирська Галина Ярославівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної біології та методики навчання природничих дисциплін Тернопільського національного педагогічного університету імені

Володимира Гнатюка

gyrska@chem-bio.com.ua

Понагайба Ольга Дмитрівна

здобувачка 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014.05

Середня освіта (Біологія та здоров'я людини), Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

ponagajbaola74@gmail.com

Сучасна трансформація вітчизняної системи освіти, зумовлена реалізацією концепції «Нова українська школа», висуває нові вимоги до організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти. Пріоритетним завданням стає не просто передача знань, а формування цілісної особистості, здатної до саморозвитку, критичного сприйняття інформації та продуктивної взаємодії в соціумі. Біологія як навчальний предмет у 7 класі займає особливе місце, адже саме на цьому етапі закладається фундамент наукового розуміння живого світу, екологічної свідомості та ціннісного ставлення до навколишнього середовища [1].

Актуальність дослідження ефективності застосування інтерактивних методів навчання на уроках біології у 7 класі відповідно до вимог оновленої навчальної програми 2024–2025 навчального року зумовлена необхідністю подолання пасивності учнів та пошуком шляхів підвищення мотивації до вивчення предметів природничої освітньої галузі у підлітковому віці. На наше переконання, саме дослідницький підхід до використання інтеракції дозволяє перетворити урок на простір для відкриттів, де кожен учень має можливість проявити свої здібності.

Інтерактивні методи навчання (від англ. *inter* — взаємний, *act* — діяти) визначаються як форма організації пізнавальної діяльності, що має на меті створення комфортних умов навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. За визначенням О. Пометун та Л. Пироженко: «Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці)...» [4, с. 23].

На відміну від пасивних методів, де учень є об'єктом навчання, інтерактивне навчання перетворює його на активного суб'єкта, залученого до процесу пізнання. Інтерактивні методи навчання не лише передбачають високий ступінь пізнавальної активності, а й створюють умови для різноманітних способів взаємодії суб'єктів освітнього процесу та жваве спілкування [2, с. 276]. Психолого-педагогічний аспект такого навчання полягає у зміні вектору уваги з вертикального (вчитель–учень) на горизонтальний (учень–учень).

Програма біології для 7 класу (НУШ) акцентує увагу на дослідницькому підході до вивчення рослинного і тваринного світу. Дослідницький підхід у навчанні біології – це така організація освітнього процесу, де учень не пасивно запам'ятовує факти, а самостійно здобуває знання через пошук, експеримент, спостереження та моделювання. Це розвиває логічне та аналітичне мислення, перетворює учнів на справжніх дослідників. У контексті Нової української школи (НУШ) цей підхід є особливо актуальним, оскільки сприяє розвитку критичного мислення, творчості та вміння працювати в команді – навичок, необхідних для успішного життя в сучасному світі [3].

Застосування інтерактивних методів у процесі вивчення біології на основі дослідницького підходу дозволяє реалізувати ключові компетентності та розвивати предметні компетентності, оскільки інтерактивні методи сприяють формуванню комунікативних умінь, уміння чітко і послідовно висловлювати свою думку, аналізувати, формулювати висновки, працювати в команді, підвищують інтерес до навчального матеріалу, що в результаті сприяє підвищенню успішності учнів. Існує велика різноманітність інтерактивних методів, які доцільно використовувати на всіх етапах уроків біології у базовій середній освіті.

Наприклад, метод «Мозковий штурм» ідеально підходить для етапу актуалізації опорних знань. Під час вивчення теми «Пристосування тварин до середовища існування» вчитель може запропонувати питання: «Які особливості будови дозволяють водним мешканцям виживати в умовах низького вмісту кисню?». Робота в малих групах є базою для проведення лабораторних досліджень у 7 класі. Учні вчаться розподіляти обов'язки: лаборант готує обладнання, протоколіст занотовує спостереження, а доповідач представляє результати класу. Така організація моделює роботу справжньої наукової спільноти.

Технологія «Ажурна пилка» (Jigsaw) дозволяє опрацювати значні обсяги інформації за обмежений час. Наприклад, при вивченні різноманітності безхребетних учні спочатку працюють у «домашніх» групах, а потім переходять у нові групи, щоб навчити однокласників. Це формує почуття відповідальності та стимулює взаємонавчання. Ситуативне моделювання та рольові ігри є незамінними при вивченні екологічних взаємозв'язків. Учні можуть

«перевтілюватися» в різні компоненти екосистеми, моделюючи харчові мережі або наслідки антропогенного впливу.

Сучасний урок біології неможливо уявити без цифрових інструментів. Платформи Kahoot! та Quizlet дозволяють проводити перевірку знань у формі гри, що значно знижує рівень стресу в учнів. Використання віртуальних лабораторій та доповненої реальності дає змогу розглянути внутрішню будову клітин або органів тварин у 3D-форматі [5].

Практична апробація інтерактивних методів у 7-х класах Тернопільських шкіл продемонструвала позитивну динаміку. Рівень навчальних досягнень учнів в експериментальних класах зріс на 18–24% порівняно з тими, де переважали традиційні лекційні форми. Учні стали активнішими, покращили навички самостійного пошуку інформації та навчилися конструктивно взаємодіяти в конфліктних ситуаціях під час групової роботи.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що дослідницький підхід до застосування інтерактивних методів навчання є потужним інструментом реалізації завдань Нової української школи. Він забезпечує не лише глибоке засвоєння біологічних знань, а й формування життєво необхідних навичок (soft skills), мотивацію самостійного наукового пошуку, формування активної життєвої позиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балан П. Г., Кулініч О. М., Юрченко Л. П. Модельна навчальна програма «Біологія. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. *НУШ. Ресурсний центр*. 2023. URL: <https://nushub.org.ua/resource/modelna-navchalna-programa-biologiya-7-9-klasy-dlya-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osvity-avt-balan-p-g-kulinich-o-m-yurchenko-l-p/>
2. Жирська Г. Я. Інноваційні методи навчання в процесі вивчення біології. Загальна методика навчання біології : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 2006. К. : Либідь, С. 276-284.
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої освіти. МОН України. Київ, 2016. 40 с.
4. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.
5. Скрипник С. В. Особливості застосування інтерактивних технологій у процесі навчання біології. *Проблеми сучасної школи*. 2024. Вип. 1(11). С. 128–135.